

บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน

นางสาว เนาวรักษ์ แสนสุพรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา พุทธศาสนศึกษา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2378-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑ 3 0.8. ๗๕๙

I๑๑๑๓๐๒๖

THE ROLES OF BUDDHIST TEMPLES IN THE THAI COMMUNITY TODAY

Miss Naowarak Sansuphan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Buddhist Studies

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

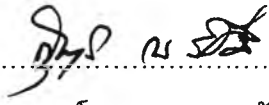
ISBN 974-17-2378-4

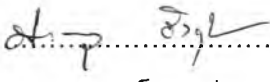
หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน
โดย	นางสาวเนาวรัตน์ แสนสุพรรณ
สาขาวิชา	พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทุม อังกูรโรหิต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ สุรัชชัย หวันแก้ว

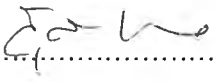
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

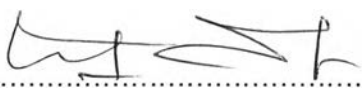
.... คณะบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภิกย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุนทร ณ รัชชี)

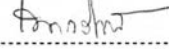
.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทุม อังกูรโรหิต)

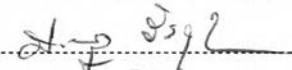
.... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ สุรัชชัย หวันแก้ว)

.... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. พัทยา สายหู)

เนาวรักษ์ แสนสุพรรณ : บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน (THE ROLES OF BUDDHIST TEMPLES IN THE THAI COMMUNITY TODAY) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูโรหิต , อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รองศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว , 152 หน้า ISBN 974-17-2378-4

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน และศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัดในสังคมไทยปัจจุบัน การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่แบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผลการวิจัยพบว่าประการแรก วัดในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงบทบาทและรูปแบบการให้บริการแก่ชุมชนแตกต่างจากในอดีต แต่เป็นเฉพาะเรื่องปลีกย่อย โดยหลักใหญ่ ๆ แล้ว ยังพยายามยึดแนวปฏิบัติเช่นเดียวกับวัดในอดีตได้กระทำ และไม่ได้มีบทบาทต่อชุมชนอย่างเต็มที่เหมือนกับในอดีต เช่น บทบาทด้านเป็นสถานศึกษา และสังคมสงเคราะห์ ประการที่สอง วัดยังเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณสำหรับประชาชนอยู่แต่ไม่มากเท่าในอดีต ส่วนการอบรมสั่งสอนจริยธรรมประชาชนคิดว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถานศึกษามากกว่า ประการสุดท้าย ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านต่าง ๆ ของวัดในปัจจุบันค่อนข้างเป็นไปทางลบ โดยเฉพาะบทบาทด้านการสังคมสงเคราะห์และด้านการเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้วัดในปัจจุบันได้ยึดถือแบบอย่างวัดในอดีตเป็นแนวปฏิบัติแม้ว่าจะไม่มีความสมบูรณ์แบบเท่าวัดในอดีตก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้วัดและชุมชนสร้างความเข้าใจร่วมกันให้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งแก่วัดและชุมชน

สาขาวิชา ..... พหุศาสตร์ศึกษา ..... ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา ..... 2545 ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

4280144122 : MAJOR BUDDHIST STUDIES

KEYWORDS : ROLES / BUDDHIST TEMPLES / THAI COMMUNITY / TODAY

NAOWARAK SANSUPHAN : THE ROLES OF BUDDHIST TEMPLES IN THE THAI COMMUNITY

TODAY . THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PRATOOM ANGURAROHITA , Ph .D. ,

THESIS COADVISOR : ASSOC. PROF . SURICHAJ WUN' GAEO , 152 pp.

ISBN 974-17-2378-4

The research aims at studying Buddhist temples' present roles and its relationship with Thai communities. The temples' activities and contributions to the communities and the peoples' opinions on Buddhist temples today are examined. These topics were investigated through a questionnaire, participant-observation, and informal interviews. Firstly, it was found that Buddhist temples have changed their roles and forms of giving services to communities only in details. They have maintained their principles and practices as those in the past. The temples' level of commitment to communities in terms of educating people and providing welfare services is an example. Secondly, it was found that the Buddhist temples' role as spiritually and morally supporting agencies has gradually declined. In the area of teaching morality, people thought that schools or educational institutions should take this role. But the temples have still been thought of as places of retreat. Lastly, most peoples' attitudes towards the temples' roles and services tended to be more negative. This was the case with the social works role and the use of the temples as places for relaxation. Buddhist temples today have been expected to follow the role models of temples in the past, even though the degree of commitment and practices may not be as high as before. The research recommended that temples and communities should build more reciprocal understanding for the benefits of both parties.

Field of study..... Buddhist Studies ..... Student 's signature..... *Naowarak Sansuphan*
Academic year..... 2002 ..... Advisor's signature..... *P. Angurarohita*
Co-advisor's signature..... *Surichai Wun' GaEO*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. ประทุม อังกูรโรหิต ผู้ที่เมตตาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งคอยให้คำปรึกษา แนะนำตรวจแก้ไขต้นฉบับด้วยความละเอียดรอบคอบ และเอาใจใส่ด้วยท่าทีของกัลยาณมิตร จนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือทั้งทางด้านรูปธรรมและนามธรรมมาตั้งแต่ต้น คือ คุณชัย ทองมีนสุข ผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ในทุก ๆ ด้าน ด้วยดีมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ รศ. สุวิชัย หวันแก้ว ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ซึ่งคอยให้คำแนะนำ และข้อชี้แนะต่างๆ ในการทำวิจัย และขอขอบพระคุณประธานกรรมการสอบ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณพระครูใบฎีกาสันัน ทวยรุกโข บรรณารักษ์ห้องสมุด บัณฑิตวิทยาลัย ม.มจร. ที่ให้ความสะดวกเกี่ยวกับหนังสือในการทำวิจัย ขอขอบคุณ พระมหาเทอด ญาณวชิโร และ แมชชีกฤษณา รักษาโณ กัลยาณมิตรผู้คอยช่วยเหลือในการหาข้อมูลเพื่อการวิจัย ขอขอบคุณ คุณสมศิริ ปรมัตถวินัยผู้ที่เป็นทั้งพี่และเพื่อนที่ให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน ๆ ด้วยความยินดี ตลอดจนขอบคุณคุณอรวรรณ สะหาบ และคุณสังเวียน พูเพื่อง เจ้าหน้าที่ศูนย์พุทธศาสนศึกษา ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ มาโดยตลอด ขอขอบคุณน้องจอย (นิตยา กองเกิด) ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยในทุกๆ ขั้นตอน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในวัดทั้ง 8 วัดที่กรุณาสละเวลาและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ตลอดจนขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

และด้วยความซาบซึ้งในผู้เป็นมารดาคือคุณแม่ทองพูล แสนสุพรรณ ที่ตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านได้เฝ้ามองด้วยความห่วงใยและคอยให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา และขอบคุณผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย แต่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ทุกท่าน

ความดีและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขออุทิศส่วนกุศลแก่บิดาผู้ล่วงลับไปแล้ว ครูอาจารย์ตลอดถึงผู้มีอุปการคุณของผู้วิจัยทุกท่าน

เนาวรักษ์ แสนสุพรรณ

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และวิธีวิจัย.....	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	7
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	12
2.3 กรอบแนวคิด.....	15
2.4 สมมติฐาน.....	16
2.5 วิธีวิจัยและการเก็บข้อมูล.....	16
3 สถานะ และความสำคัญของวัดในพระพุทธศาสนา.....	20
3.1 มูลเหตุการสร้างวัดในพระพุทธศาสนา.....	20
3.2 บทบาทและหน้าที่ของวัดที่มีต่อชุมชนในสมัยพุทธกาล.....	22
3.3 บทบาทและหน้าที่ของวัดต่อชุมชนในอดีตของสังคมไทย.....	27
3.4 ปัญหาที่พบเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของวัดในปัจจุบัน.....	30
3.5 ปัญหาเกี่ยวกับสภาพต่างๆ ภายในวัดในปัจจุบัน.....	33
3.6 สรุป.....	35
4 ผลการวิจัย.....	37
4.1 ผลการสัมภาษณ์บุคคลากรที่ทำงานอยู่ในแต่ละวัดเกี่ยวกับบทบาทต่างๆ ที่ วัดปฏิบัติต่อชุมชน.....	37
4.2 ผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อวัด.....	61
4.3 ข้อเสนอแนะต่างๆ ของประชาชนต่อบทบาทของวัดในปัจจุบัน.....	79

สารบัญ (ต่อ)

5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	85
	5.1 สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของวัดต่อชุมชน.....	85
	5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	97
	5.3 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการทำวิจัย.....	105
	5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	106
	รายการอ้างอิง	107
	บรรณานุกรม	109
	ภาคผนวก	111
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	152

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับหลวง จัดพิมพ์โดยกรมการศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการ เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2525

อักษรย่อประกอบด้วยชื่อคัมภีร์ เล่ม / ข้อ / หน้า เช่น วิ. มหา. 4 / 205 / 223-224 หมายถึง พระวินัย
ปิฎก มหาวรรค เล่มที่ 4 ข้อ 205 หน้า 223 –224

คำย่อพระวินัยปิฎก

วิ.มหา .   หมายถึง พระวินัยปิฎก มหาวรรค

วิ.จุล.   หมายถึง พระวินัยปิฎก จุลวรรค

คำย่อพระสุตตันตปิฎก

สุต.ที.ป.   หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค

สุต.อ้ง.ปัญจก.   หมายถึง พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปัญจกนิบาต

สุต.อ้ง.สัตตก.   หมายถึง พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย สัตตกนิบาต

สุต.อ้ง.ทสก.   หมายถึง พระสุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ทสกนิบาต

สุต.ขุ.อิติ.   หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ